

ПРОДУКТИВНІСТЬ АДАПТИВНИХ СОРТІВ СОЇ ЗА УМОВ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Коробко А. А. аспірантка другого року
Вінницький національний аграрний університет

На сьогоднішній день серед аграріїв соя є однією з популярних сільськогосподарських культур. Це пояснюється зростанням даної культури на світовому ринку споживачів, а також високою її вартістю.

Сою інакше називають «золотими бобами» за широке застосування в продуктах харчування для людей і кормах для худоби. Залежно від ґрунту, кліматичних умов врожайність сої може змінюватися [1].

Щоб отримати високий урожай цієї культури, важливо не тільки визначити найбільш сприятливе місце для вирощування, вибрати поля з родючим для сої ґрунтом, застосовувати органічні добрива, дотримуючись термінів і норм внесення підживлення [1], але й підібрати адаптивні сорти, які не будуть знижувати свою урожайність за умов зміни клімату.

У сучасних умовах соя є однією з найрентабельніших культур, у зв'язку з чим площі під нею в Україні в останні 15 років збільшилися у 25 разів. Проте врожайність її за цей період у господарствах різних форм власності залишається поки що низькою і коливається за роками вирощування [2].

Для отримання хорошого врожаю вибір сорту грає істотну роль. Так в умовах помірною клімату Лісостепу слід вирощувати скоростиглі сорти, які менш чутливі до тривалості дня, з більш високим потенціалом врожайності і більш стійкі до бур'янів. Обираючи сорт важливо пам'ятати, що найбільш важливими критеріями при виборі є скоростиглість, урожайність і висота прикріплення нижніх бобів. Для зниження вірусних захворювань і підвищення конкурентної здатності сої в агрофітоценозі, слід використовувати відкалібрований, непігментований насінневий матеріал [3].

Проаналізувавши Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні станом на 17 січня 2022 року [4] показники господарської придатності сортів (подано в таблиці 1), які визначали в Українському інституті експертизи, а також на основі досліджень автора обрали два сорти сої різних груп стиглості української та зарубіжної селекції [5]. Заявником сорту Самородок є Інститут кормів та сільськогосподарства Поділля Національної академії аграрних наук України. Заявником сорту Амадеу є Семенсес Прогрейн ІНК.

Таблиця 1.

**Показники господарської придатності
сортів Самородок і Амадеус за 5 попередніх років у зоні
Лісостепу**

Показник	Значення	
	Самородок	Амадеус
Урожайність, ц/га	22,7	21,7
±до усередненого значення урожайності, ц/га	0,7	-1,6
±до усередненого значення урожайності, %	3	-7
Маса 1000 насінин, г	149,4	161,9
Висота рослин, см	73,9	73
Стійкість до вилягання, бал	8	9
Стійкість до осипання, бал	8	8,9
Стійкість до посухи, бал	8	8,1
Висота прикріплення нижнього бобу, см	13	12,4
Стійкість до пероноспорозу, бал	9	9
Стійкість до аскохітозу, бал	9	8,9
Стійкість до бактеріозу, бал	9	8,4
Стійкість до септоріозу, бал	9	9
Стійкість до фузаріозу, бал	9	8,8
Вміст білка, %	41,0	45,7
Вміст олії, %	22,0	19
Напрямок використання	зерно	зерно

Джерело: сформовано автором на основі [4, 5]

Сорт Самородок скоростиглий, вегетаційний період 100-108 днів. Висота рослин 60-80 см. Висота прикріплення нижнього боба 11-15 см. Стійкий до хвороб, вилягання, осипання, добре реагують

на добрива і зрошення. Сорт надзвичайно посухостійкий. Вміст в насінні: білку 40–43%, жиру 21–23%. Сорт є лідером по показникам якості в Україні та придатний для харчових цілей, є хорошим попередником для озимих культур. Урожайність зерна 29-34 ц/га. Потенціальна врожайність 46-55 ц/га.

Сорт Амадеус ранньостиглий, вегетаційний період до 115 днів. Висота рослин 92-95 см. Висота прикріплення нижнього боба: 13-14 см. Стійкий до осипання та розтріскування бобів. Має високу польову стійкість проти грибкових та вірусних хвороб, а також підвищену стійкість до дефіциту вологи та елементів живлення в період формування генеративних органів. Стійкий до вилягання, гарно реагує на внесення добрив та зрошення. Вміст в насінні: білку 45-47%, жиру 21-23%. Урожайність зерна 29-32 ц/га.

Більшість аграріїв відчули на собі, як війна вплинула на структуру сівозміни у нинішньому сезоні. Деякі господарства відмовились від кукурудзи та сіяли сою, яка більш рентабельна в нових реаліях. При цьому соя є сприйнятливою до багатьох захворювань, які можуть спричинити значну втрату врожаю [6]. Тому треба аналізувати та ретельно обирати адаптивні сорти сої, які дадуть максимальний урожай не залежно від погодних умов.

Список використаної літератури:

1. Добрива для сої. *Планта груп*: веб-сайт. URL : <https://plantagroup.com/news/40-dobryva-dlya-soi> (дата звернення 05.12.2022).

2. Вирощування сої на зрошуваних землях Півдня України. *Пропозиція*: веб-сайт. URL: <https://propozitsiya.com/ua/viroshchuvannya-soyi-na-zroshuvanih-zemlyah-pivdnya-ukrayini> (дата звернення: 16.11.2022).

3. Особливості вирощування сої по технології no-till на 2022. *Агроексперт Трейд*: веб-сайт. URL: <https://agroexp.com.ua/uk/osobennosti-vyrashchivaniya-soi-po-tehnologii-no-till> (дата звернення: 16.11.2022).

4. Державний Реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2022 рік. Міністерство аграрної політики України, Державна служба з охорони прав на сорти рослин (Реєстр є чинним станом на 17.01.2022 року). Київ, 2022. С. 187-197. URL: https://sops.gov.ua/uploads/page/2022-01-17_reestr.pdf.

5. Telekalo N.V., Korobko A.A. Selection of adaptive soybean varieties in cultivation technology under conditions of climate change. *Agriculture and Forestry*. 2022. № 26. С. 125-137.

6. Соя: як взяти максимум? *Агрохімічні технології*: веб-сайт. URL: <https://agrohimteh.com.ua/blog-soya-1> (дата звернення: 16.11.2022).